

کتاب‌های تازه

انقلاب ۱۹۶۸ فرانسه

○ انقلاب ۱۹۶۸ فرانسه، نگرشی بر جنبش دانشجویی فرانسه
 ○ تألیف: پاتریک سیل و مورین مک کانویل
 ○ ترجمه: حسین بخشنده
 ○ مؤخره: چنگیز پهلوان
 ○ ناشر: سرایی، تهران، چاپ اول، خرداد ۱۳۸۱، ۳۲۰ ص، ۲۱۰۰ تومان

سال ۱۹۶۸ م در تاریخ اروپای پس از جنگ دوم جهانی، سالی فراموش نشدنی است. حادثه یا خطری خارجی اروپا را تهدید نمی‌کرد، با این حال بخش درخور توجهی از اروپای غربی دستخوش آشوب‌های درونی شد و فرانسه در آستانه سقوط قرار گرفت. یک تظاهرات به ظاهر ساده دانشجویان که در پاریس به خیابان‌ها ریخته بودند، ناگهان و به گونه‌ای شگفت‌آور تبدیل به ستیز و نبرد سختی بین پاسپانان کلاه‌خود دار با دانشجویان شد. با این ستیز، نه

فصل دوم حاوی بررسی تشکیلات حزبی موحدون که پیشگامان دعوت را در دوره انقلاب و کارگزاران را در مرحله تشکیل دولت، تربیت می‌کردند می‌باشد. در این فصل به نقد و بررسی جامع مفهوم حزب در نزد موحدون و شکل‌گیری تشکیلات حزبی و نقش آن، نحوه آموزش حزبی و نقش و وظیفه آن و تغییراتی که بر همه آن امور به علت انتقال از مرحله انقلاب به مرحله شکل‌گیری دولت، عارض شده بود پرداخته شده است.

فصل سوم درباره نظام سیاسی‌ای است که خط و مشی سیاست دولت را ترسیم و تعیین می‌کرد و شامل دستگاه خلافت و شوراهای مشورتی آن است. در این زمینه به بیان مراد موحدون از خلافت، شروط خلافت، نحوه انتخاب خلفا، مراسم بیعت با آنان، القاب و عناوین آنان و نقش درباریان و نفوذ آن‌ها بر خلفا پرداخته است. سپس شوراهای مشورتی و زمان شکل‌گیری و اختیارات و تحولات آن و تغییراتی که در دوره‌های سه گانه دولت به علت تغییرات سیاسی رخ داده بود بحث و بررسی می‌نماید.

در چهار فصل باقی مانده به تشکیلات اجرایی سیاست‌های کلی نظام پرداخته شده است. مثلاً فصل چهارم شامل سازمان اداری، اعم از مرکزی یا ایالتی است که شامل وزارت، دیوان انشاء، برید، اداره امور نظامی و مالی و انتخاب والیان و اختیارات آنان می‌باشد. فصل پنجم شامل تشکیلات دینی، بررسی منابع احکام از دیدگاه موحدون، سازمان‌های صدور و اجرای آن احکام و نظارت بر آنها مانند دستگاههای قضایی، شورا، دادگستری، دادرسی، حسبه، اقامه نماز و امور مربوط به آن مانند امامت، خطبه و اذان است. فصل ششم به مسئله امنیت پرداخته است. از آنجایی که دولت‌های موحدون به برقراری امنیت و حفظ آن بیش از سایر امور اهمیت می‌دادند در این فصل به بررسی تشکیلات نظامی از قبیل ارتش که شامل ارگان‌های نظامی، تعداد، بخش‌ها، یگان‌ها، فرماندهی، تجهیزات و تاکتیک‌های جنگی از نظر آمادگی، حرکت، نظم، سازماندهی، کنترل، نقشه و نحوه جنگ می‌شود و ناوگان دریایی پرداخته است. همچنین در ادامه این کتاب بحثی درخصوص سازمان‌های مالی که دیگر سازمان‌ها وابسته به آنها بوده‌اند آمده است. نیز از درآمدها و هزینه‌ها با توجه به تحولات و دگرگونی‌هایی که در اوضاع دولت موحدون پدید آمد سخن رفته است، در پایان نیز نتایج این بررسی‌ها به اجمال آمده است. این کتاب از عمق و غنای خاصی برخوردار است و به حق می‌تواند عطش جویندگان طریق تحقیق در این عرصه‌ها را فرو نشاند.

○ دولت موحدون در غرب جهان اسلام (تشکیلات و سازمانها)
 ○ تألیف: عزالدین عمر موسی
 ○ ترجمه: صادق خورشیا
 ○ ناشر: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، قم، چاپ اول، تیر ۱۳۸۱، ۳۰۴ ص، ۱۳۰۰۰ ریال
 شابک ۹۶۴-۹۳۹۰۶-۵۰۰

سومین کتاب از مجموعه انتشارات گروه تاریخ پژوهشکده حوزه و دانشگاه که در ردیف شانزدهم انتشارات این گروه قرار دارد عبارت است از **دولت موحدون در غرب جهان اسلام** که گزارش مختصر آن در پی خواهد آمد.

این کتاب توسط آقای **عزالدین عمر موسی** به عربی نوشته شده و به همت آقای **صادق خورشیا** به فارسی برگردانده شده است. اهمیت عمده این کتاب وقتی روشن می‌شود که بدانیم در زبان فارسی کمتر کتابی هست که به غرب جهان اسلام و شمال آفریقا خاصه با عناوین اختصاصی موحدون، مرابطون، آل اشید، آل رستم پرداخته باشد. لذا انتشار این‌گونه کتاب‌ها با عناوین اختصاصی مذکور می‌تواند خلأ و کمبود محسوس را در زبان فارسی پر کند.

مؤلف در ابتدای کتاب به نقد و بررسی منابع پرداخته و ارزش هریک از منابع را نسبت به موضوع ذکر نموده است. این کتاب از شش فصل تشکیل شده است و سعی مؤلف در آن است تا چشم‌اندازی کلی از چگونگی برآمدن و اقتدار و سپس انحطاط و فروپاشی دولت موحدون به خوانندگان عرضه کند.

در فصل نخست مؤلف کوشیده تا تحولات سیاسی دولت موحدون و دوره‌های سه گانه اصلی این دولت (دوره تأسیس، دوره شکوفایی و دوره فروپاشی) را همراه با ویژگی‌های اساسی و نشانه‌های بارز هر دوره ذکر نماید.

تنها شورش متوقف نشد بلکه با سرعتی تصویبناپذیر تبدیل شد به قیامی علیه کل «نظام» و تجسم آشکار آن، یعنی شارل دوگل. کارگران با تصاحب کارخانه‌ها و اعتصاب عمومی فعالیت‌های کشور را فلج ساختند و پاریس چنان می‌نمود که گویی در آستانه سقوط قرار گرفته است.

در آن سال، بادهای دگرگون‌کننده فقط بر فراز فرانسه نمی‌وزید. از همه‌جا بوی اصلاح و انقلاب می‌آمد. در چکسلواکی بهار اصلاح‌طلبان با حضور تانک‌های شوروی به خزان گرایید، در آمریکا دانشجویان شورشی آرام نداشتند، دانشگاه‌های آلمان هر روز شاهد تظاهرات و تجمع‌های دانشجویان معترض بود، انگلیس و کشورهای دیگر اروپا نیز از این همه میل به تغییر، ناآرامی، اعتراض و تظاهرات در امان نبودند.

در فرانسه دانشجویان، پدران، مادران، کارگران و... همه علیه عادات، رسم‌ها و نهادهای کهنه و مرعوب‌کننده شوریدند. این شورش گرچه به سرنگونی دوگل نینجامید، اما او را در آستانه سقوط قرار داد و سرانجام اسباب شکست و کناره‌گیری او را فراهم ساخت.

جنبش ماه مه ۱۹۶۸ نگرش و احساس جامعه فرانسه را نسبت به خیلی چیزها تغییر داد. آیا می‌شد این شورش را انقلاب نامید؟ تنها سه نفر بر اثر درگیری‌ها جان باختند. هر چند ده میلیون کارگر دست به اعتصاب زدند اما هرگز آمیزشی واقعی با دانشجویان نداشتند.

فرانسه قبل از ماه مه ۱۹۶۸ با مشکلات عدیده‌ای دست و پنجه نرم می‌کرد. نظام آموزشی، کهنه و غبارگرفته بود. ارتباط بین دانشجویان و اساتید خشک و بی‌روح بود. روابط بین والدین و فرزندان، کارگران با کارفرمایان سخت و رسمی بود. دیوان سالاران به مردم اعتنا نمی‌کردند. سنت پدرسالاری حاکم بود و بنابراین سنت می‌گفتند: پدر بهتر از همه می‌داند.

ماه مه که آمد همه تابوها درهم ریخت و مردمی که تا آن وقت جرأت نکرده بودند حرف خود را بزنند حالا فریاد برمی‌آوردند. رویدادهای ماه

مه ۱۹۶۸ زنجیرهای سنت را از هم گسست و دگرگونی در حوزه عادت‌های اجتماعی را شتاب بخشید. روابط مبتنی بر اقتدار در خانواده، کارخانه، دانشگاه و حکومت به شدت تغییر یافت. هر چند نظامی که انقلابیون خواستار واژگونی آن بودند هنوز پابرجا است اما اصلاحات زیادی به عمل آمده است.

بسیاری از فعالان جنبش‌های دانشجویی و جوانان در غرب، به تدریج جذب نظام‌های اجتماعی خود شدند و راه انقلاب را ترک گفتند و به اصلاح‌طلبی روی آوردند. کسی در غرب، اینان را به این خاطر نکوهش نکرد و خائن خطاب نکرد. همه این تحول را تحولی طبیعی و سالم دانستند. آن عده از جوانان غربی که از اصلاح‌طلبی روی برگرداندند چون نتوانستند در جامعه خود از پشتیبانی گسترده‌ای برخوردار شوند به تروریسم متوسل شدند.^۱

* * *

جنبش دانشجویی مه ۱۹۶۸ فرانسه نوعی کلاسیک از جنبش دانشجویی است. در واقع بررسی تاریخ جنبش دانشجویی جهان بدون در نظر گرفتن این جنبش، نقص بزرگی خواهد داشت. این جنبش، در واقع نقد حکومت بورژوا، نفی حکومت مطلقه و استبدادی، نفی و نقد توسعه و نوسازی آمرانه، اعتراض بر علیه وضعیت نابسامان اجتماعی کشور، نفی الیگارشی و خانواده سالاری در حکومت بود. قدرت و چالش با آن، اصلی‌ترین محور انگیزاننده این جنبش بود. این جنبش که پس از مدتی به چالش و پنجاه‌فکنی با رژیم گلیستی و شخص ژنرال دوگل - رئیس جمهور وقت فرانسه - منجر شد حاوی تجربیات گران‌بهایی است. جنبش دانشجویان ایران علیه رژیم پهلوی نیز ملهم از آن بود. هر چند جنبش دانشجویی ترکیه و الجزایر نیز در ایران تأثیرگذار بودند.

کتاب حاضر که توسط دو تن از روزنامه‌نگاران برجسته روزنامه مشهور «آبزرور» به فاصله چند ماه

پس از مه ۱۹۶۸ به رشته تحریر درآمده، در واقع سند معتبری از وقایع آن روزها می‌باشد.

نگارش این کتاب کوششی است برای نیل به سه هدف: نخست اینکه معلوم شود به واقع در هفته‌های اغتشاش و ناآرامی چه اتفاقاتی افتاد؟ دوم آنکه آغاز بحران و کیفیت آن در جامعه سیاسی فرانسه به چه صورتی بود و سوم اینکه جامعه فرانسه در ابتدای بحران کجا بود و پس از آن با چه موقعیت‌ها و شرایطی روبرو شد؟ نویسندگان تأکید می‌کنند که آگاهی از چگونگی و روند این جنبش و تجزیه و تحلیل آن تجربیات و درس‌های بسیار ارزشمندی به دست خواهند داد و اصولاً با این دیدگاه به بررسی جنبش پرداخته‌اند.

مؤلفان به دلیل نزدیکی زمان تألیف به زمان جنبش موفق شده‌اند با بسیاری از دست‌اندرکاران و نقش‌آفرینان جنبش، در هر دو جناح گفت‌وگو‌هایی صورت دهند و گزارش‌های مستند فراهم آورند. آنها همچنین مشاهدات و نظرات گروه بزرگی از سیاستمداران، دیپلمات‌ها، روزنامه‌نگاران، دانشجویان و دانش‌آموزان را گردآوری نمودند و در تألیف اثر خود از آنها بسیار سود جستند. بر این گروه از منابع، باید روزنامه‌ها و مطبوعات فرانسه، بیانیه‌ها و اطلاعیه‌های گروه‌های مختلف، تراکت‌ها و جزوات مربوط به موضوع را نیز باید افزود. در این میان روزنامه «لوموند» مهم‌ترین مأخذ به شمار رفته است.

چرا که تیراژ این روزنامه در روز ۲۲ مارس ۱۹۶۸ (آغاز جنبش) از ۴۲۹/۰۹۹ نسخه در روز به ۶۸۸/۳۰۰ نسخه در روز، در ۳۰ مه (روزی که ژنرال دوگل از خطر سقوط گریخت) رسید.

مجموعه ویژگی‌های فوق، کتاب حاضر را به عنوان منبعی مستند درباره جنبش دانشجویی ۱۹۶۸ فرانسه تبدیل ساخته است که ترجمه آن را می‌توان بازتابی از شرایط کنونی دانست.

پی‌نوشت:

۱- این گزارش کوتاه برگرفته از مؤخره کتاب به قلم آقای چنگیز پهلوان است.

